

УДК 378.147:34:004.9

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2026-1-31-10>

О. О. ШЕВЧУК,

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
факультету забезпечення оперативно-службової діяльності,
Національна академія Державної прикордонної служби України,
(м. Хмельницький, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-2102-7363>

О. В. ДІДЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор,
заступник начальника науково-організаційного відділу,
Національна академія Державної прикордонної служби України,
(м. Хмельницький, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-7900-6047>

В. М. КЛАЧКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Харківський Національний університет внутрішніх справ (м. Вінниця, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-0172-3599>

ЦИФРОВА МОБІЛЬНІСТЬ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ПРАВА

У статті розглянуто проблему розвитку цифрової мобільності майбутніх фахівців галузі права в умовах цифрової трансформації суспільства та модернізації вищої юридичної освіти. Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до професійної підготовки правників, здатних ефективно використовувати цифрові технології та адаптуватися до динамічних змін у професійній діяльності, зокрема в умовах цифровізації правових сервісів.

Метою статті є обґрунтування сутності цифрової мобільності та визначення її місця і ролі у структурі професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права.

Визначено такі завдання дослідження: проаналізувати наукові підходи до трактування поняття «цифрова мобільність»; здійснити порівняльний аналіз понять «цифрова мобільність», «цифрова грамотність», «цифрова культура» та «цифрова компетентність»; обґрунтувати місце цифрової мобільності у структурі професійної компетентності майбутніх правознавців; визначити її структурні компоненти та охарактеризувати їх зміст.

У результаті дослідження з'ясовано, що цифрова мобільність майбутнього фахівця галузі права є інтегративною професійно значущою якістю особистості, що характеризує здатність ефективно використовувати цифрові технології у професійній діяльності, адаптуватися до змін цифрового середовища, здійснювати професійну комунікацію та безперервний професійний розвиток. Обґрунтовано доцільність розгляду цифрової мобільності як складової професійної компетентності майбутніх правознавців, що забезпечує їхню здатність гнучко діяти в цифровізованому правовому середовищі. Визначено її структуру, яка охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-технологічний, комунікативний та рефлексивно-адаптивний компоненти.

Доведено, що цифрова мобільність є інтегративною характеристикою професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права та забезпечує їхню готовність до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації правової сфери. Окреслено педагогічні умови її розвитку в процесі професійної підготовки та перспективи подальшого формування в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Ключові слова: цифрова мобільність, професійна мобільність професійна компетентність, майбутні правознавці, професійна підготовка, освітній процес, педагогічні умови, компетентнісний підхід

Постановка проблеми. В умовах цифрової трансформації суспільства суттєво змінюються вимоги до професійної діяльності фахівців галузі права. Активне впровадження електронного урядування, цифрового судочинства, електронного документообігу, інформаційно-аналітичних систем, засобів штучного інтелекту та цифрових сервісів зумовлює необхідність підготовки правників, здатних ефективно діяти в цифровому професійному середовищі. Сучасний фахівець галузі права повинен не лише володіти ґрунтовними правовими знаннями, а й уміти швидко адаптуватися до технологічних змін, критично оцінювати інформацію, використовувати цифрові ресурси для професійної взаємодії, навчання та професійного розвитку.

Особливого значення в цих умовах набуває цифрова мобільність як здатність особистості ефективно використовувати цифрові технології для виконання професійних завдань, комунікації, доступу до інформаційних ресурсів, безперервного навчання та адаптації до нових цифрових середовищ. Для майбутніх фахівців галузі права цифрова мобільність стає важливою передумовою успішної професійної діяльності, оскільки забезпечує готовність до роботи з електронними правовими базами даних, цифровими платформами надання правових послуг, засобами дистанційної взаємодії та сучасними інструментами оброблення юридичної інформації.

Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що проблема формування професійної компетентності майбутніх правників є предметом педагогічних досліджень [Калюжний, 2017; Пей, 2025]. Проте питання місця й ролі цифрової мобільності в структурі професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права залишається недостатньо розробленим. У науковому дискурсі відсутнє єдине бачення сутності цього феномену, його структурних компонентів та взаємозв'язків з іншими складовими професійної компетентності правника.

Отже, виникає суперечність між зростаючими вимогами цифровізованого професійного середовища до рівня цифрової мобільності майбутніх фахівців галузі права та недостатньою розробленістю теоретичних засад її інтеграції у структуру професійної компетентності. Це зумовлює необхідність дослідження сутності цифрової мобільності, визначення її місця у структурі професійної компетентності майбутніх правників та обґрунтування її значення для підготовки конкурентоспроможного фахівця в умовах цифрового суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема цифрової мобільності останніми роками привертає значну увагу дослідників у контексті цифрової трансформації суспільства, розвитку цифрової економіки та модернізації професійної освіти. Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що більшість досліджень присвячено окремим аспектам цифрової грамотності, цифрової культури та цифрової компетентності, тоді як цифрова мобільність як складова професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права залишається недостатньо вивченою.

Теоретичні засади розвитку цифрової культури, цифрової грамотності та цифрової компетентності розкрито у працях Л. Гаврілової та Я. Топольник [2017], І. Козубцова [2022], В. Кудлай [2015], І. Струтинської [2019]. Дослідники обґрунтовують взаємозв'язок зазначених феноменів та розглядають їх як необхідну умову ефективної діяльності особистості в цифровому середовищі. Значну увагу приділено характеристиці цифрової грамотності як бази для формування здатності використовувати цифрові технології в освітній і професійній діяльності.

Науковці розглядають цифрову мобільність як атрибутивну характеристику фахівця цифрового суспільства, що відображає його здатність адаптуватися до динамічних технологічних змін, ефективно використовувати цифрові ресурси та здійснювати

професійну діяльність у різних цифрових середовищах. Дослідниця І. Бира [2024] вивчає чинники розвитку цифрової мобільності публічних службовців, акцентуючи увагу на необхідності безперервного професійного вдосконалення в умовах цифровізації державного управління.

У європейському науковому та нормативному дискурсі поняття мобільності пов'язується насамперед із забезпеченням вільного доступу до цифрових послуг, цифрового ринку та можливостей професійного розвитку. Зокрема, у документах Європейського Союзу щодо формування єдиного цифрового ринку [European Council, 2020], розвитку програм Europass Mobility [European Union, n. d.] та підтримки професійної мобільності фахівців різних галузей [European Commission, 2024] наголошується на важливості цифрових навичок як чинника конкурентоспроможності та професійної адаптивності особистості.

Окремі аспекти цифрової мобільності розглядаються в зарубіжних дослідженнях. Так, С. Меццадра [Mezzadra, 2017] аналізує цифрову мобільність у контексті глобальних соціальних процесів та розвитку цифрових комунікацій. Е. Мураті [Murati, 2020] досліджує вплив цифрових платформ на забезпечення мобільності користувачів та реалізацію їхніх прав у цифровому середовищі. Ці праці підтверджують міждисциплінарний характер досліджуваного феномену та його значення для сучасного професійного розвитку.

Проблематика професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права знайшла відображення у працях Р. Калюжного [2017] та Д. Пей [2025]. Дослідники обґрунтовують необхідність оновлення змісту професійної підготовки правників відповідно до викликів глобалізаційних і цифрових трансформацій. Водночас питання інтеграції цифрової мобільності до структури професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права не стало предметом спеціального наукового аналізу.

Важливими для дослідження є також праці, присвячені розвитку цифрового урядування та цифрової трансформації професійної діяльності. Зокрема, М. Міхровська [2021] аналізує еволюцію цифрової термінології у сфері публічного управління, а О. Гриценчук [2020] розглядає можливості інформаційно-освітнього середовища для розвитку ключових компетентностей особистості. Результати цих досліджень засвідчують зростання ролі цифрових технологій у професійній діяльності та освіті.

Отже, аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що достатньо ґрунтовно досліджено проблеми цифрової грамотності, цифрової культури, цифрової компетентності та професійної компетентності майбутніх фахівців. Водночас не знайшли належного розкриття сутність цифрової мобільності майбутніх фахівців галузі права, її структурні характеристики, місце у структурі професійної компетентності та педагогічні можливості її розвитку у процесі професійної підготовки. Це зумовило вибір теми та визначило мету дослідження.

Метою статті є визначення сутності, структурних характеристик і функціонального призначення цифрової мобільності у структурі професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права.

Методи дослідження. Задля досягнення мети дослідження використано комплекс теоретичних методів: аналіз наукової літератури – для уточнення сутності поняття «цифрова мобільність» та з'ясування особливостей його трактування у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях; порівняльний аналіз – для виявлення спільних і відмінних підходів до розуміння цифрової мобільності, цифрової грамотності, цифрової культури та цифрової компетентності; узагальнення і систематизацію наукових положень – для визначення місця цифрової мобільності у структурі професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права; структурно-логічний аналіз – для обґрунтування взаємозв'язків між цифровою мобільністю та іншими складовими професійної компетентності правника; абстрагування та теоретичне моделювання – для формулювання авторського бачення змісту цифрової мобільності майбутніх фахівців галузі права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується масштабною цифровою трансформацією практично всіх сфер життєдіяльності людини. У країнах Європейського Союзу цифровізація розглядається як один із ключових чинників економічного розвитку, конкурентоспроможності та професійної мобільності громадян. Реалізація концепції єдиного цифрового ринку (Digital Single Market) спрямована на створення умов для вільного використання цифрових

технологій, розвитку цифрових послуг та розширення можливостей професійної діяльності у цифровому середовищі [European Council, 2020]. Водночас європейські ініціативи Eurorass Mobility акцентують увагу на необхідності формування в особистості здатності ефективно використовувати цифрові ресурси для навчання, професійної комунікації та кар'єрного розвитку [European Union, 2020].

Вплив цифрових трансформацій особливо відчутний у правовій сфері. Розвиток електронного урядування, цифрових державних сервісів, електронного документообігу, автоматизованих інформаційно-пошукових систем, електронного судочинства та цифрових реєстрів змінює зміст професійної діяльності правника. Зокрема, професійна діяльність сучасного правника дедалі більше пов'язана з використанням Єдиного державного реєстру судових рішень, Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, підсистеми «Електронний суд», цифрових правових баз даних (ЛІГА:ЗАКОН, Lex, Verdictum та ін.), систем електронного документообігу, а також новітніх юридичних AI-інструментів для пошуку, аналізу та систематизації правової інформації. Ефективна робота з такими цифровими ресурсами потребує від фахівця не лише відповідного рівня цифрової компетентності, а й здатності швидко адаптуватися до появи нових технологій та форматів професійної діяльності. За таких умов фахівець галузі права повинен не лише володіти ґрунтовними правовими знаннями, а й уміти працювати з цифровими ресурсами, здійснювати пошук, аналіз і систематизацію правової інформації, використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання професійних завдань.

На необхідності врахування цифрових трансформацій у професійній діяльності наголошує М. Міхровська [2021], яка зазначає, що розвиток цифрового урядування супроводжується появою нових форматів взаємодії між державою, суспільством та громадянами, що потребує відповідного рівня цифрової готовності фахівців. Своєю чергою, О. Гриценчук [2020] доводить, що сучасне інформаційно-освітнє середовище створює нові можливості для розвитку компетентностей особистості, необхідних для ефективної діяльності в цифровому суспільстві.

Важливе значення для дослідження має Стандарт вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України № 644 від 20 липня 2022 року. Аналіз стандарту свідчить, що підготовка майбутніх правників орієнтована на формування здатності використовувати інформаційні технології, здійснювати пошук та аналіз правової інформації, працювати з електронними ресурсами, застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності та навчанні впродовж життя [Міністерство освіти і науки України, 2022]. Отже, нормативні вимоги до результатів навчання майбутніх фахівців галузі права безпосередньо пов'язані з готовністю діяти в цифровому середовищі та адаптуватися до його постійних змін.

Науковці дедалі частіше пов'язують успішність професійної діяльності не лише з рівнем цифрової грамотності, а й зі здатністю особистості ефективно функціонувати в умовах постійного оновлення цифрових технологій. Зокрема, Л. Гаврілова та Я. Топольник [2017], О. Коваль і О. Лишак [2025], І. Козубцов [2022], В. Кудлай [2015], І. Струтинська [2019] розглядають цифрову грамотність, цифрову культуру та цифрову компетентність як необхідні характеристики сучасного фахівця. Проте динамічність цифрового середовища актуалізує потребу у формуванні більш складної інтегративної якості, яка забезпечує здатність людини швидко адаптуватися до нових цифрових умов, технологій і форматів професійної взаємодії.

Саме такою якістю є цифрова мобільність. За визначенням М. Леонова [2023], цифрова мобільність є атрибутивною характеристикою фахівця цифрового суспільства, що відображає його готовність ефективно використовувати цифрові технології, адаптуватися до технологічних змін та здійснювати професійну діяльність у різних цифрових середовищах. Автор пов'язує розвиток цифрової мобільності з процесами цифрової трансформації суспільства та необхідністю безперервного професійного вдосконалення. Аналогічної позиції дотримується І. Бира [2024], яка розглядає цифрову мобільність як важливу умову професійної ефективності та конкурентоспроможності сучасного фахівця.

Отже, цифровізація правової сфери, вимоги Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» та сучасні тенденції розвитку професійної діяльності правників зумовлюють необхідність розгляду цифрової мобільності як важливої складової професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права.

У науковій літературі поняття «цифрова мобільність» характеризується багатозначністю та міждисциплінарним змістом. Його трактування формується на перетині досліджень цифрової трансформації суспільства, мобільності особистості, цифрових технологій, освіти та професійного розвитку. Аналіз наукових джерел свідчить про поступове розширення змісту цього поняття: від характеристики цифрових сервісів і технологій до визначення особистісних якостей та здатностей людини ефективно діяти в умовах цифрового середовища.

Серед дослідників, який розглядав цифрову мобільність у широкому соціальному контексті, є С. Меццадра [Mezzadra, 2017]. Науковець пов'язує цифрову мобільність із процесами глобалізації, розвитку цифрових комунікацій та трансформації просторових меж соціальної взаємодії. У його дослідженні цифрова мобільність постає як здатність здійснювати діяльність, комунікацію та обмін інформацією незалежно від територіальних обмежень завдяки цифровим технологіям.

Подальший розвиток концепції цифрової мобільності пов'язаний із дослідженнями цифрових сервісів та цифрової інфраструктури. Так, Дж. Гудман-Дін та співавтори [Goodman-Deane, et al., 2021] розглядають цифрову мобільність крізь призму доступності цифрових послуг для різних категорій населення. На думку дослідників, цифрова мобільність визначається не лише наявністю технологій, а й здатністю людини ефективно користуватися ними для задоволення власних потреб. Аналогічної позиції дотримуються Г. Деларе, С. Басу, К. Махаріс та І. Кесеру [Delaere et al., 2024], які акцентують увагу на необхідності розвитку навичок використання цифрових сервісів як умови повноцінної участі особистості в сучасному цифровому суспільстві.

Особливий інтерес для дослідження становлять праці, у яких цифрова мобільність розглядається як характеристика особистості. Зокрема, К. Гаррітсен, А. Григолон і К. Геурс [Garritsen et al., 2025] вводять поняття digital mobility skills, під якими розуміють сукупність знань, умінь і поведінкових моделей, що забезпечують ефективне використання цифрових технологій у різних життєвих ситуаціях. У цьому підході цифрова мобільність уже виходить за межі технологічного явища і набуває ознак компетентності, яка забезпечує адаптацію людини до цифрового середовища.

В освітньому дискурсі цифрова мобільність дедалі частіше розглядається як умова навчання, професійного розвитку та міжнародної взаємодії. Так, Дж. Лік і М. Роек [Leek & Rojek, 2022] доводять, що цифрові технології істотно розширюють можливості академічної мобільності, забезпечуючи доступ до освітніх ресурсів та міжкультурної комунікації незалежно від фізичного місця перебування. Подібний підхід представлений у дослідженні Ю. Ченг [Cheng, 2023], де цифрова мобільність трактується як здатність особистості навчатися, взаємодіяти та набувати професійного досвіду у віртуальному середовищі. У рекомендаціях European University Foundation [Henderikx & Ubachs, 2022] цифрова мобільність визначають як важливу складову сучасного європейського освітнього простору, що забезпечує ефективну цифрову співпрацю, доступ до освітніх ресурсів і розвиток професійних компетентностей.

В українському науковому просторі проблема цифрової мобільності перебуває на етапі активного становлення.

Аналіз наведених підходів свідчить, що поняття «цифрова мобільність» має спільні ознаки з поняттями «цифрова грамотність», «цифрова культура» та «цифрова компетентність», однак не є тотожним їм. Цифрова грамотність переважно характеризує базові знання та навички використання цифрових технологій [Кудлай, 2015; Науково-технічна бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, б. д.; Струтинська, 2019]. Цифрова культура відображає систему цінностей, норм поведінки та способів взаємодії особистості у цифровому середовищі [Гаврілова & Топольник, 2017; Козубцов, 2022]. Цифрова компетентність визначається як інтегрована здатність ефективно, безпечно й відповідально застосовувати цифрові технології для навчання, професійної діяльності та комунікації [Гаврілова & Топольник, 2017].

На відміну від зазначених понять, цифрова мобільність характеризує динамічний аспект діяльності особистості. Вона відображає здатність людини швидко адаптуватися до змін цифрового середовища, опановувати нові цифрові інструменти, ефективно діяти в різних цифрових просторах, підтримувати безперервний професійний розвиток та використовувати цифрові технології для розв'язання професійних завдань. Отже, цифрова грамотність, цифрова культура та цифрова компетентність можуть розглядатися як підґрунтя розвитку цифрової мобільності, тоді як сама цифрова мобільність є вищим рівнем прояву готовності особистості до діяльності в умовах цифрової трансформації.

З урахуванням проаналізованих наукових підходів, а також вимог Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» [Міністерство освіти і науки України, 2022], *цифрову мобільність майбутнього фахівця галузі права пропонуємо розглядати* як інтегративну професійно значущу якість особистості, що характеризує її здатність ефективно використовувати цифрові технології, інформаційні ресурси та цифрові сервіси у правничій діяльності, швидко адаптуватися до змін цифрового середовища, опановувати нові цифрові інструменти, здійснювати професійну комунікацію, навчання і саморозвиток засобами цифрових технологій та успішно розв'язувати професійні завдання в умовах цифрової трансформації правової сфери.

У сучасних наукових дослідженнях професійна компетентність майбутнього фахівця галузі права розглядається як інтегральна характеристика особистості, що поєднує систему правових знань, професійних умінь, цінностей, досвіду діяльності та особистісних якостей, необхідних для успішного виконання професійних функцій [Калюжний, 2017; Пей, 2025]. Відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» [Міністерство освіти і науки України, (2022)], важливими складовими професійної компетентності правника є здатність застосовувати правові знання у практичній діяльності, здійснювати пошук і аналіз інформації, використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, ефективно комунікувати та здійснювати безперервний професійний розвиток.

За таких умов цифрову мобільність доцільно розглядати як одну із складових професійної компетентності майбутнього фахівця галузі права. Її значення зумовлене тим, що сучасна юридична діяльність дедалі більше здійснюється в цифровому середовищі та потребує здатності оперативного адаптуватися до нових технологій і цифрових сервісів.

Цифрова мобільність тісно пов'язана з професійними знаннями, оскільки забезпечує ефективне використання електронних правових ресурсів і цифрових баз даних. Вона спирається на цифрову компетентність як основу застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Водночас цифрова мобільність сприяє розвитку інформаційно-аналітичних умінь, необхідних для пошуку, критичного оцінювання та опрацювання правової інформації. Важливим є її зв'язок із професійною комунікацією, яка все частіше реалізується за допомогою цифрових платформ та електронних засобів взаємодії. Крім того, цифрова мобільність забезпечує готовність майбутнього правника до навчання впродовж життя, професійного самовдосконалення та адаптації до динамічних змін у правовій сфері.

Отже, *цифрова мобільність* виконує інтегративну функцію у структурі професійної компетентності майбутнього фахівця галузі права, забезпечуючи ефективне поєднання професійних, цифрових, інформаційно-аналітичних і комунікативних ресурсів особистості в умовах цифрової трансформації правничої діяльності.

Визначення структури цифрової мобільності майбутніх фахівців галузі права ґрунтується на результатах аналізу наукових праць, присвячених цифровій мобільності, цифровій компетентності та професійній підготовці правників, а також на вимогах Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» та змісту освітньо-професійних програм «Право» [Національний університет «Львівська політехніка», 2022; Київський університет права Національної академії наук України, 2024]. Аналіз зазначених документів дає підстави стверджувати, що сучасний правник повинен бути здатним ефективно використовувати цифрові технології у професійній діяльності, здійснювати пошук, аналіз та інтерпретацію правової інформації, працювати в цифровому комунікаційному середовищі, а також постійно оновлювати власні знання відповідно до динамічних змін правової та технологічної сфер.

З огляду на це цифрову мобільність майбутнього фахівця галузі права доцільно розглядати як цілісне особистісно-професійне утворення, яке охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-технологічний, комунікативний та рефлексивно-адаптивний компоненти.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує систему мотивів, професійних цінностей та установок, що визначають ставлення майбутнього правника до використання цифрових технологій у професійній діяльності. Його основу становлять усвідомлення значущості цифрових інструментів для юридичної практики, готовність до професійного саморозвитку, позитивне ставлення до інновацій та прагнення до постійного оновлення власних знань. Саме цей компонент забезпечує внутрішню готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації правової сфери.

Когнітивний компонент охоплює систему знань про сучасні цифрові технології, інформаційно-комунікаційні засоби, електронні правові ресурси, цифрові сервіси державного управління, принципи інформаційної безпеки та особливості функціонування цифрового правового середовища. Відповідно до вимог Стандарту вищої освіти важливого значення набуває здатність знаходити, аналізувати та критично оцінювати інформацію з різних джерел, використовувати сучасні інформаційні технології для розв'язання професійних завдань. Тому когнітивний компонент створює необхідне теоретичне підґрунтя для професійної діяльності майбутнього правника.

Діяльнісно-технологічний компонент відображає практичну готовність особистості до використання цифрових інструментів у професійній діяльності. Він передбачає вміння працювати з електронними реєстрами, правовими базами даних, цифровими платформами, засобами електронного документообігу, сервісами дистанційної взаємодії та іншими цифровими ресурсами, що використовуються у правничій практиці. Значення цього компонента полягає в забезпеченні ефективного виконання професійних функцій у цифровому середовищі та здатності оперативно опановувати нові цифрові інструменти.

Комунікативний компонент характеризує здатність майбутнього правника здійснювати професійну взаємодію в цифровому середовищі. Йдеться про використання електронних засобів комунікації, цифрових платформ співпраці, мережевих ресурсів та онлайн-сервісів для професійного спілкування, консультування, представлення результатів діяльності та міжвідомчої взаємодії. Важливість цього компонента зумовлена тим, що значна частина сучасної юридичної діяльності здійснюється за допомогою цифрових каналів комунікації.

Рефлексивно-адаптивний компонент відображає здатність особистості до самооцінювання, самоконтролю та постійного професійного вдосконалення в умовах цифрових змін. Він передбачає готовність аналізувати власний рівень цифрової підготовленості, виявляти потреби у професійному розвитку, адаптуватися до нових технологічних умов та швидко опановувати нові цифрові засоби професійної діяльності. Саме цей компонент забезпечує реалізацію закладеної в освітніх стандартах ідеї навчання впродовж життя та професійної мобільності фахівця.

Запропонована структура цифрової мобільності відображає комплекс взаємопов'язаних характеристик особистості, які забезпечують готовність майбутнього фахівця галузі права до ефективної професійної діяльності в умовах цифрової трансформації суспільства. Кожний із визначених компонентів виконує самостійну функцію, проте лише їх узаємодія створює передумови для успішного використання цифрових технологій у правничій практиці.

Водночас розвиток цифрової мобільності майбутніх правознавців не відбувається стихійно, а потребує цілеспрямованої організації освітнього процесу. З позицій компетентнісного підходу цифрову мобільність доцільно розглядати як важливу складову професійної компетентності, що забезпечує готовність майбутніх фахівців до використання цифрових технологій для розв'язання професійних завдань, професійної комунікації, опрацювання правової інформації та безперервного професійного розвитку. Це актуалізує необхідність створення відповідних педагогічних умов у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 081 «Право».

До таких педагогічних умов можна віднести спрямування змісту професійної підготовки на формування досвіду використання цифрових технологій у правничій

діяльності, інтеграцію цифрових освітніх ресурсів і професійно орієнтованих цифрових платформ в освітній процес, активізацію самостійної та дослідницької діяльності студентів із використанням цифрових інструментів, а також створення цифрового освітнього середовища, що забезпечує розвиток здатності до самоосвіти, професійної адаптації та навчання впродовж життя. Реалізація зазначених педагогічних умов сприятиме розвитку цифрової мобільності як інтегративної характеристики професійної компетентності майбутніх правознавців та підвищенню якості їхньої професійної підготовки.

Висновки. Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що цифрова мобільність є складним багатокомпонентним феноменом, формування якого зумовлене процесами цифрової трансформації суспільства, освіти та професійної діяльності. На відміну від цифрової грамотності, цифрової культури чи цифрової компетентності, які характеризують окремі аспекти взаємодії особистості з цифровим середовищем, цифрова мобільність відображає здатність людини ефективно використовувати набуті знання, вміння та досвід у динамічних умовах цифрових змін, швидко адаптуватися до нових технологій і цифрових форматів професійної діяльності.

Результати дослідження дають підстави розглядати цифрову мобільність як інтегративну характеристику професійної компетентності майбутнього фахівця галузі права. Її інтегративний характер виявляється у поєднанні мотиваційно-ціннісних установок, цифрових знань, практичних умінь використання цифрових технологій, навичок професійної комунікації та здатності до професійної адаптації й саморозвитку. Саме цифрова мобільність забезпечує взаємозв'язок між цифровою компетентністю та практичною готовністю майбутнього правника здійснювати професійну діяльність у цифровому середовищі.

Важливість цифрової мобільності підтверджується також вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» та освітньо-професійної програми «Право», які передбачають формування у здобувачів вищої освіти здатності використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, здійснювати пошук, аналіз і критичне оцінювання інформації, ефективно комунікувати в професійному середовищі, навчатися впродовж життя та адаптуватися до нових умов професійної діяльності. Усі зазначені результати навчання безпосередньо пов'язані з розвитком цифрової мобільності як важливої складової професійної підготовки майбутніх правників.

У контексті професійної діяльності цифрова мобільність забезпечує здатність майбутнього фахівця галузі права ефективно працювати з електронними правовими ресурсами, цифровими сервісами державного управління, інформаційно-аналітичними системами, електронним документообігом та засобами професійної взаємодії. Водночас вона сприяє розвитку інформаційно-аналітичного мислення, професійної комунікації, готовності до прийняття рішень в умовах швидкого оновлення інформації та постійного вдосконалення цифрових технологій.

Перспективи розвитку цифрової мобільності в освітньому процесі ЗВО пов'язані з подальшою цифровізацією професійної підготовки правників, розширенням використання електронних освітніх ресурсів, цифрових правових платформ, технологій моделювання професійної діяльності, онлайн-комунікації та цифрової взаємодії. Важливим напрямом також є інтеграція завдань, спрямованих на формування досвіду використання цифрових технологій для розв'язання професійних юридичних проблем, що сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах цифрового суспільства.

Список використаних джерел

Бира, І. Р. (2024). Чинники покращення цифрової мобільності публічних службовців. У *Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки: Матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Кривий Ріг, 2 серпня 2024 р.* (с. 61–62). Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп».

Гаврілова, Л. Г., & Топольник, Я. В. (2017). Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 61(5), 1–14. <https://doi.org/10.33407/itlt.v61i5.1744>

Гриценчук, О. О. (2020). *Інформаційно-освітнє середовище як засіб розвитку громадянської компетентності вчителів у Нідерландах* [Дис. канд. пед. наук, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України]. Київ.

Калюжний, Р. А. (2017). Теорія держави і права – основа формування професійної компетентності майбутніх правників. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*, 1 (42), 194–196. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.42.11534>

Київський університет права Національної академії наук України. (2024). *Освітньо-професійна програма «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право*. Київ. Відновлено з https://kup.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/OPP-Pravo_2024_bakalavr.pdf

Коваль, О., & Лишак, О. (2025). Формування цифрової грамотності як інструмент професійної мобільності в обліково-економічному середовищі. *Економіка та суспільство*, 73. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-76>

Козубцов, І. М. (2022). Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. У *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 153–156). Ірпінь: ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України.

Кудлай, В. (2015). Цифрова грамотність особистості в контексті розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 10, 97–104.

Міністерство освіти і науки України. (2022). *Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти* (Наказ № 644 від 20 липня 2022 р., зі змінами). Відновлено з <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi-zminamy-644-20.03.2023.pdf>

Міхровська, М. С. (2021). Цифрова термінологія в публічному управлінні: від оцифрування до цифрового урядування. *Юридичний науковий електронний журнал*, 6, 142–144. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/38>

Науково-технічна бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. (б. д.). *Цифрова грамотність*. Відновлено з <https://lib.nuos.edu.ua/цифрова-грамотність/>

Національний університет «Львівська політехніка». (2022). *Освітньо-професійна програма «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право* (редакція для вступників 2024 року). Львів. Відновлено з <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22454/opp2022redakciya-dlya-vstupnikiv-2024-roku.pdf>

Пей, Д. (2025). Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з права в умовах глобалізаційних трансформацій. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 29(2), 64–74. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2025-29-2-64-74>

Струтинська, І. (2019). Цифрова грамотність людського капіталу бізнес-структур. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 4 (20), 93–100. <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-04-93-100>

Cheng, Y. E. (2023). Virtual student mobility on Zoom: Digital platforms and the changing geographies of international education. *Mobilities*, 18(6), 873–889. <https://doi.org/10.1080/17450101.2023.2209824>

Delaere, H., Basu, S., Macharis, C., & Keseru, I. (2024). Barriers and opportunities for developing, implementing and operating inclusive digital mobility services. *European Transport Research Review*, 16, e67. <https://doi.org/10.1186/s12544-024-00684-8>

European Commission. (2024). *Mobility of artists and cultural professionals*. Retrieved from <https://culture.ec.europa.eu/policies/selected-themes/mobility-of-artists-and-cultural-professionals>

European Council. (2020). *Digital single market for Europe*. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/digital-single-market/>

European Union. (n.d.). *Europass mobility*. Europass. Retrieved from <https://europass.europa.eu/en/europass-mobility>

Garritsen, K. E., Grigolon, A. B., & Geurs, K. T. (2025). The role of digital mobility skills in the uptake of shared modes at mobility hubs. *Journal of Urban Mobility*, 7, e: 100111. <https://doi.org/10.1016/j.urbmob.2025.100111>

Goodman-Deane, J., Kluge, J., Roca Bosch, E., Nesterova, N., Bradley, M., Waller, S., Hoeke, L., & Clarkson, P. J. (2021). Toward inclusive digital mobility services: a population perspective. *Interacting with Computers*, 33(4), 426–441. <https://doi.org/10.1093/iwc/iwac014>

Henderikx, P., & Ubachs, G. (2022). *Models and guidelines for digital collaboration and mobility in European higher education*. Maastricht: Global Academic Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7016333>

Leek, J., & Rojek, M. (2022). Functions of digital learning within the international mobility programme: Perspectives of university students and staff from Europe. *Education and Information Technologies*, 27, 6105–6123. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10855-y>

Mezzadra, S. (2017). Digital mobility, logistics, and the politics of migration. *Spheres: Journal for Digital Cultures*, 4, 1–4. <https://doi.org/10.25969/mediarep/3855>

Murati, E. (2020). Mobility-as-a-service (MaaS) digital marketplace impact on EU passengers' rights. *European Transport Research Review*, 12, e: 62. <https://doi.org/10.1186/s12544-020-00447-1>

References

Byra, I. R. (2024). Chynnyky pokrashchennia tsyfrovoy mobilnosti publichnykh sluzhbovtstv [Factors for improving the digital mobility of public servants]. *Materialy III Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii "Teoriia modernizatsii v konteksti suchasnoi svitovoi nauky"* [Proc. 3rd Intern. Sc. Conf. "Theory of modernization in the context of modern world science"]. Vinnytsia, UKRLOGOS Group LLC, pp. 61–62. (In Ukrainian).

Cheng, Y. E. Virtual student mobility on Zoom: Digital platforms and the changing geographies of international education. *Mobilities*, 2023, vol. 18, issue 6, pp. 873–889. doi: 10.1080/17450101.2023.2209824

Delaere, H., Basu, S., Macharis, C., & Keseru, I. Barriers and opportunities for developing, implementing and operating inclusive digital mobility services. *European Transport Research Review*, 2024, vol. 16, an: 67. doi: 10.1186/s12544-024-00684-8

Digital single market for Europe. (2020). European Council. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/digital-single-market/> (Accessed 31 March 2026).

European Commission. (2024). *Mobility of artists and cultural professionals*. Available at: <https://culture.ec.europa.eu/policies/selected-themes/mobility-of-artists-and-cultural-professionals> (Accessed 31 March 2026).

European Union. (n.d.). *Europass mobility*. Available at: <https://europass.europa.eu/en/europass-mobility> (Accessed 31 March 2026).

Garritsen, K. E., Grigolon, A. B., & Geurs, K. T. The role of digital mobility skills in the uptake of shared modes at mobility hubs. *Journal of Urban Mobility*, 2025, vol. 7, an: 100111. doi: 10.1016/j.urbmob.2025.100111

Goodman-Deane, J., et al. (2021). Toward inclusive digital mobility services: a population perspective. *Interacting with Computers*, 2021, vol. 33, issue 4, pp. 426–441. doi: 10.1093/iwc/iwac014

Havrilova, L. H., & Topolnyk, Ya. V. Digital culture, digital literacy, digital competence as the modern educational phenomena. *Information Technologies and Learning Tools*, 2017, vol. 61, no. 5, pp. 1–14. doi: 10.33407/itlt.v61i5.1744 (In Ukrainian).

Henderikx, P., & Ubachs, G. (2022). *Models and guidelines for digital collaboration and mobility in European higher education*. Maastricht, Global Academic Press, 62 p. doi: 10.5281/zenodo.7016333

Hrytsenchuk, O. O. (2020). *Informatsiino-osvitnie seredovyshe yak zasib rozvytku hromadianskoi kompetentnosti vchyteliv u Niderlandakh*. Diss. kand. ped. nauk [Information and educational environment as a means of developing teachers' civic competence in the Netherlands. Cand. of ped. sc. diss.]. Kyiv, 328 p. (In Ukrainian).

Kaliuzhnyi, R. A. (2017). Theory of law – the basis of formation of professional competence of lawyers. *Scientific Works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal "Air and Space Law"*, 2017, vol. 1, no. 42, pp. 194–196. doi: 10.18372/2307-9061.42.11534 (In Ukrainian).

Koval, O., & Lyshak, O. (2025). Formation of digital literacy as a tool of professional mobility in the accounting and economic environment. *Economy and Society*, 2024, no. 73. doi: 10.32782/2524-0072/2025-73-76 (In Ukrainian).

Kozubtsov, I. M. (2022). *Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osvichni fenomeny* [Digital culture, digital literacy, and digital competence as modern educational phenomena]. *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii "Rozvytok profesiinoi kultury maibutnikh fakhivtsiv: vyklyky, dosvid, stratehii, perspektyvy"* [Proc. Sci. and Pract. Conf. "Development of professional culture of future specialists: Challenges, experience, strategies, prospects"]. Irpin, Ivan Ziaziun IPAE of the NAES of Ukraine Publ., pp. 153–156. (In Ukrainian).

Kudlai, V. (2015). *Tsyfrova hramotnist osobystosti v konteksti rozvytku informatsiinoho suspilstva* [Digital literacy of the individual in the context of information society development]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Filosofiia, kulturolohiia, sotsiologiia* [Bulletin of Mariupol State University. Series: Philosophy, Cultural Studies, Sociology], no. 10, pp. 97–104. (In Ukrainian).

Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine. (2024). *Educational and professional programme "Law" of the first (bachelor's) level of higher education in specialty 081 Law, field of knowledge 08 Law*. Kyiv. 24 p. Available at: https://kup.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/OPP-Pravo_2024_bakalavr.pdf (Accessed 25 March 2026).

Leek, J., & Rojek, M. Functions of digital learning within the international mobility programme: Perspectives of university students and staff from Europe. *Education and Information Technologies*, 2022, vol. 27, pp. 6105–6123. doi: 10.1007/s10639-021-10855-y

Lviv Polytechnic National University (2022), "Educational and Professional Programme "Law" of the First (Bachelor's) Level of Higher Education in Specialty 081 Law". Lviv, 23 p. Available at: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22454/opp2022redakciya-dlya-vstupnikiv-2024-roku.pdf> (Accessed 31 March 2026).

Mezzadra, S. Digital mobility, logistics, and the politics of migration. *Spheres: Journal for Digital Cultures*, 2017, no. 4, pp. 1–4. <https://doi.org/10.25969/mediarep/3855>

Mikhrovska, M. S. Digital terminology in public administration: from digitization to digital governance. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 2021, no. 6, pp. 142–144. doi: 10.32782/2524-0374/2021-6/38 (In Ukrainian).

Ministry of Education and Science of Ukraine (2022), "Standard of Higher Education in Specialty 081 Law, Field of Knowledge 08 Law, for the First (Bachelor's) Level of Higher Education", available at: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf> (Accessed 31 March 2026).

Murati, E. Mobility-as-a-service (MaaS) digital marketplace impact on EU passengers' rights. *European Transport Research Review*, 2020, vol. 12, an: 62. doi: 10.1186/s12544-020-00447-1

Pei, D. Formation of professional competence of future law specialists under globalization transformations. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 2025, vol. 29, no. 2, pp. 64–74. doi: 10.32405/2308-3778-2025-29-2-64-74 (In Ukrainian).

Scientific and Technical Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (n.d.). Digital Literacy. Available at: <https://lib.nuos.edu.ua/цифрова-грамотність/> (Accessed 14 March 2026). (In Ukrainian).

Strutynska, I. Digital literacy of human capital business structures. *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 2019, vol. 4, no. 20, pp. 93–100. doi: 10.29038/2411-4014-2019-04-93-100 (In Ukrainian).

DIGITAL MOBILITY IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE LEGAL PROFESSIONALS

Oleksandra Shevchuk, Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Faculty of Operational and Service Support, Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine.

E-mail: a.shevchuk1302@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2102-7363>

Oleksandr Didenko, Doctor of Sciences in Pedagogy, Full Professor, Deputy Head of the Scientific and Organizational Department, Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine.

E-mail: didenko.alexandr69@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7900-6047>

Volodymyr Klachko, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tactical and Special Training, Kharkiv National University of Internal Affairs, Vinnytsia, Ukraine.

E-mail: KlachkoV@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-0172-3599>
DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2026-1-31-10>

Keywords: *digital mobility, professional mobility, professional competence, future lawyers, professional training, educational process, pedagogical conditions, competency-based approach*

The article addresses the issue of developing digital mobility among future legal professionals in the context of the digital transformation of society and the modernization of higher legal education. The relevance of the study is determined by the growing demands placed on the professional training of legal practitioners who must be able to effectively use digital technologies, work with digital legal resources, engage in professional communication in digital environments, and adapt to dynamic changes in professional practice.

The purpose of the article is to determine the essence, structural characteristics, and functional significance of digital mobility within the structure of the professional competence of future legal professionals.

The following research objectives were identified: to analyze scholarly approaches to the interpretation of the concept of digital mobility; to conduct a comparative analysis of the concepts of digital mobility, digital literacy, digital culture, and digital competence; to substantiate the place of digital mobility within the structure of the professional competence of future legal professionals; to identify its structural components and characterize their content; and to outline the pedagogical conditions for the development of digital mobility in the process of professional training.

To achieve the research objective, a set of theoretical methods was employed, including analysis of scholarly literature to clarify the essence of digital mobility and the specific features of its interpretation; comparative analysis to compare the concepts of digital mobility, digital literacy, digital culture, and digital competence; generalization and systematization to determine the place of digital mobility within the structure of the professional competence of future legal professionals; as well as structural-logical analysis, abstraction, and theoretical modelling to substantiate the content and structure of digital mobility among future legal specialists.

The findings indicate that digital mobility is a multidimensional phenomenon formed at the intersection of digital transformation processes, technological development, professional education, and professional activity. Domestic and international approaches to understanding digital mobility were analyzed, and its distinctions from digital literacy, digital culture, and digital competence were identified. The study substantiates the author's definition of digital mobility of future legal professionals as an integrative professionally significant personal quality that characterizes the ability to effectively use digital technologies in legal practice, adapt to changes in the digital environment, engage in professional communication, learning, and continuous professional development.

The article demonstrates that digital mobility is an important component of the professional competence of future legal professionals and contributes to the achievement of the learning outcomes specified by the Higher Education Standard for Specialty 081 Law. The structure of digital mobility is defined as comprising motivational-value, cognitive, activity-technological, communicative, and reflective-adaptive components. The pedagogical conditions for developing digital mobility are outlined, including

the integration of digital technologies into professional training, the use of digital educational resources and professional digital platforms in the educational process, the enhancement of students' independent learning activities, and the creation of a digital educational environment. Prospects for further research are associated with the development of methodological support for fostering digital mobility among future legal professionals.

Дата надходження до редакції / Submitted: 22.01.26

Дата прийняття до публікації / Accepted: 21.04.26

Дата публікації / Published: 15.06.26